

ሌ/ጀነራል አሰፋ አየነ - የመጀመሪያው የኢትዮጵያ አየር ኃይል አዛዥ
(1954 - 1959) ዓም

ምንጭ - የኢትዮጵያ አየር ኃይል ታሪክ (1921-1983)

የኢትዮጵያ አየር ኃይልን ከምስረታው ጀምሮ ተስፋፍቶ አስተማማኝ የአገር መከላከያ ኃይል እስኪሆንና ወደ ጀት ዘመን እስኪሸጋገር ድረስ በኃላፊነት በተከታታይ ሲመሩ የነበሩ ስዊድናውያን 1952 ዓም ድረስ ከቆዩ በኋላ በሊዩዞን ኦፊሰርነት (Liaison Officer) ፤ ከዚያም በምክትል አዛዥነት ሲያገለግሉ ቆይተው የአዛዥነት ኃላፊነቱን የተረከቡት ሜ/ጀነራል አሰፋ አየነ ነበሩ ።

ሜ/ጀነራል አሰፋ አየነ ባሌ ክ/ሃገር ገብ ከተማ ተወልደው አዲስ አበባ ካዛንችስ ያደጉ ናቸው ። በአየር ኃይል ቆይታቸው ኃይሉን ከማዘዝ ባሻገር በአውሮፕላን አብራሪነት የመጀመሪያው አፍሪካዊ ጀነራል ጀት አብራሪ ለመሆን በቅተዋል ።

አሰፋ አየነ በ1939 ዓም በሌ/ኮሎኔልነት ማዕረግ የኢትዮጵያ አየር ኃይል ሊያዘን አፍፊሰር ሆነው ሲመደቡ ሥራውን የተረከቡት ሥራው ላይ ከነበሩት ከኮ/ል ለገሰ ወልደሀና ነበር ። ሥራው አየር ኃይልን ማቋቋምና ማስፋፋት እንደሆነ በመገንዘብ ከፍተኛ ጥረት በማድረግ ብዙ ሥራዎች አከናወኑ ። አየር ኃይል በእርሳቸው ጥረት ከፍተኛ ደረጃ ሊደርስ ቻለ ። ትምህርት ቤት እየዘሩ ተማሪዎችን ከመመልመል እስከ ውጊያ ብቃትና የአየር ኃይሉን የዕድገት ዕቅድ መዘርጋት ድረስ ልዩ ጥረት በማድረግ አየር ኃይሉ እንዲዳብርና አገሪቱ ውስጥ በቴክኖሎጂና በዘመናዊ አሰራር የታወቀ ድርጅት እንዲሆን ያስቻሉ አዋቂና ታታሪ ሰው ነበሩ ።

አየር ኃይሉ ገና ሲመሰረት በአዛዥነት የተቀመጡት የወቅቱ የአገሪቱ መሪ እራሳቸው ቀዳማዊ ንጉሰ ነገስት ኃይለ ሥላሴ ነበሩ ። በየጊዜው ይወሰድ የነበረውን እርምጃ በቅርብ ይከታተሉም ነበር ። የአስተዳደርና የበጀት ጥያቄዎች በልዩ ፀሃፊያቸው በፀሃፊ ትዕዛዝ ተፈራወርቅ አማካኝነት ንጉሰ ነገስቱ ዘንድ እየቀረቡ ውሳኔ ይሰጥባቸው ነበር ። በዚህም መሰረት አየር ኃይል በአቋም ደረጃ የመከላከያ አንድ አካል አልነበረም ። (IEAF - Imperial Ethiopian Air Force) - የንጉሰ ነገስቱ አየር ኃይል እየተባለ ይጠራ ነበር ።

ሌ/ኮ አሰፋ አየነ በዚህ ሥራ ላይ ቆይተው ከዚያ በኋላ በዕድገት የአየር ኃይል ምክትል አዛዥ ሆኑ ። በዚህ ኃላፊነት እስከ 1954 ዓም ቆይተው በመጨረሻ የአየር ኃይል ዋና አዛዥ ሆነው ተሾሙ ።

የአዩር ኃይል አዛዥ ከመሆናቸው በፊት አለቃቸው የነበረው ስዊድናዊው ጀነራል ሊዳል ወደ አገሩ ከመሄዱ በፊት ምትክ እንዲመጣ ያንጊዜ ብ/ጄ አሰፋ አየነ እንደጠየቁ ከመዛግብት መረዳት ተችሏል ። ጀነራል አሰፋ ሌላ አዛዥ እንዲመጣ የጠየቁበትን ምክንያት ለማብራራት ደብዳቤ ለፀሃፊ ትዕዛዝ ተፈራወርቅ መፃፍ ነበረባቸው ።

ጀነራል አሰፋ የፃፉት የማብራሪያ ደብዳቤ ከመንግስት ቢሮክራሲ ችግር ጋር የተያያዘ ነበር ። በእርሳቸው አመለካከት “የአዩር ኃይልን ጉዳይ ለማስፈጸም የስዊድን ጀነራሎች አዲስ አበባ ካሉ የመንግሥት ከፍተኛ ባለስልጣናት ጋር ቀጠሮ ለመያዝም ሆነ ቀጠሮ የያዙበትን ጉዳይ ለማስፈጸም ጊዜ አይፈጅባቸውም ። ባንፃሩ እኔ ጉዳይ ይኼ ለመሄድ ቀጠሮ ስጠይቅ ችግር አለብኝ ፤ ቀጠሮ ከተያዘ በኋላም ማንኛውም ተልካሻ ምክንያት ቀጠሮውን ለማፍረስ በቂ ሆኖ ይገኛል ። ቀጠሮውን ባለስልጣን ዘንድ ካደረስኩም በኋላም ውሳኔ እስካገኝ ድረስ ረጅም ጊዜ ይፈጃል ። አዩር ኃይል ፈጣን አውሮፕላን የሚያበር በዚያው ልክ ፈጠን ያለ መሆን አለበት ። የኔ አዛዥ መሆን ሥራውን በኔ ምክንያት የሚዘገይ ከሆነ ፈረንጆቹ ኖረው የመላላኩንና ጉዳይ ማስፈጸሙን ተግባር ሲያካሄድ

እኔ በምክትል አዛዥነት የቢሮውን ስራ ብቀጥል ይሻለል በሚል አስተሳሰብ ነው ምትክ መምጣቱን የጠየቅሁት እንጂ ሥራውን ካለመቻል የመነጨ አይደለም ብለው አብራሩ ።

የጀነራል አሰፋ አስተሳሰብ ለአየር ኃይል ምንገህል ተቆርቋሪ እንደነበሩ ከማሳየቱም ሌላ በመንግስት ቢሮክራሲ ላይ የነበራቸውን ጥላቻ ከፀሃፊ ትዕዛዝ ጀምሮ ሌሎችንም ባለስልጣኖች የሚያስከራርፍ ነበር ። እንደዚህ ያለ አመለካከት ከስርዓቱ ጋር አብሮ የማይሄድ እንደመሆኑ ከቤተመንግስትና ባጠቃላይ በስልጣን ላይ ከነበረው ክፍል ጋር (ተራማጁን ወገን ሳይጨምር) የነበራቸውን ግንኙነት ጤነኛ እንደማያደርገው ይታያል ። የንጉሱ ታማኞችና ተመሳሳይ ተራማጅ አመለካከቶችን ለማይቀበሉ ወገኖች ይህን እንደ አፈንጋጫነት በመቁጠር ለንጉሱ ሪፖርት እንደሚያደርጉ የታወቀ ስለሆነ መቃወም ቦታ በሌለው በዚያን ጊዜ የጀነራል አቋም ከተለመደው አሰራር ውጭ አድርጓቸው ንጉሱ ቢጠረጥሯቸውና ቢከታተሏቸው አይገርምም ። ያም ሆነ ይህ ምክንያታቸው ለንጉሱ ልዩ ፀሃፊ ተብራሪቶ የቀረበ ቢሆንም ሌላ የስዊድን ጀነራል እንዲመጣ ሳይጠየቅ እሳቸው ኃላፊነቱን እንዲረከቡ ተደረገ ። በፃፉት ደብዳቤ ለስልጣን ብዙም ጉጉት እንደሌላቸው አለቆቻቸው ሳይገነዘቡላቸው እንዳልቀረ ይገመታል ። ቀጣዮቹ ዓመታት ግን ይህንን አላረጋገጡም ፤ ምክንያቱም መንግስትን ለመገልበጥ ከሚጠረጠሩት ባለስልጣኖች አንዱ ሆነው እስከ ዕለተ ሞታቸው የቅርብ ክትትል ይደረግባቸው ነበር ።

አዩር ኃይልን እስከ 1959 ዓ.ም ድረስ አዘው ወደ መከላከያ ሚኒስቴር ተዛውረው መጀመሪያ የጦር ኃይሎች ምክትል ኤታ ማዘገፍ ሹም በኋላ ደግሞ ጠቅላይ ኤታ ማዘገፍ ሹም ሆነው ተሾሙ ።

በዚህ ስራቸውም ቢሆን ብዙ ጠላት ሳያፈሩ እንዳልቀሩ የብዙዎች አመለካከት ነበር ። ራሳቸውን በማስተማር ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሱ በማንኛውም ጉዳይ ላይ አስተያየት መስጠት ፣ መከራከር የሚችሉ ፣ ከሌሎቹ አቻ ጄነራሎች በግልፅ ጉልተው የሚታዩ አዋቂ ሰው እንደነበሩ ብዙ ይነገርላቸው ነበር ። ይህ በስራ አካባቢ አብረዋቸው ከሚሰሩ አንዳንድ ጄነራሎች ተወዳጅነት አትርፎላቸዋል ።

ብ/ጄ አሰፋ አየነ በንጉሱ እንደሚጠረጠሩ ነገር ግን ጥርጣሬው መሰረት እንደሌለውና ታማኝ እንደሆኑ በቅርብ ለሚያውቋቸውና ለሚያምኗቸው እንደተናገሩ ታውቋል ። ስለዚህ ጄነራሉ በአንድ በኩል ይህን እየተናገሩ በሌላ በኩል ደግሞ ንጉሱ አስከፊ እርምጃ ሳይወስዱባቸው እንዲያውም እየሾሙ ማቆየታቸው ለምን ተጠረጠሩ የሚለውን ጥያቄ ያስነሳል ። በኛ ግምት ቀዳማዊ ኃ/ስላሴ ስልጣናቸውን ለመድፈር የሚያሰሩ መሆናቸውን የሚያሳምናቸው መረጃ ቢያገኙ ኖሮ ከማዕረግ ወደ ማዕረግ አያሳድጓቸውም ነበር ። ቢያንስ ቢያንስ ግዙቅ ይልኳቸው ነበር ። ብ/ጄ አሰፋ እንደሚሉት እውነትም ስልጣን ለመቀማት ዓላማ የሌላቸው ሰው መሆናቸው ሊሆን ይችላል በየጊዜው ከመሾም በስተቀር ችግር ያልደረሰባቸው ። በተፈጥሯቸው ኃይል በመጠቀም መንግስት ለመገልበጥ ነገር ግን ለኢትዮጵያ ለውጥ እንደሚያስፈልጋትና ለውጡም በሰላማዊ መንገድ ንጉሱ የመንግስትን ስልጣን ለቀው በሕዝብ ምርጫ ለሚሾም ጠቅላይ ሚኒስትር አስረክበው (Constitutional Monarchy) እንደ እንግሊዝ መንግስት ንጉሱ/ንግስቷ ፕሮቶኮላዊ መሪ እንዲሆኑ ይፈልጉ ነበር ።

በአዩር ኃይልና በጦር ሰራዊትም ጭምር የሚወደዱ አዛዥ ሆነው ኩዴታ ለማድረግ በሃሳብም ሆነ በተግባር ሞክረው አያውቁም ። ምክንያቱም እንደወታደር አዛዥ ኃይል በመጠቀም ፈፅሞ የማያምኑ ሰላማዊ ሰው እንደነበሩ ከቤተሰብና ከቅርብ ወዳጆቻቸው መረዳት ተችሏል ።

በ1966 ዓ.ም ኢትዮጵያ ውስጥ አብዮት ሲፈነዳ በአገሪቱ ውስጥ የነበረው የጦር ሰራዊት የደሞዝ ጭማሪና ሌሎች ጥያቄዎችን ባነሳበት ጊዜ ንጉሱ ሌ/ጄ አሰፋን በየጦር ሰፈሩ እንዲሄዱና ችግሩን እንዲፈቱ አዘዋቸው ይህንን በማድረግ ላይ እንዳሉ አስመራ ላይ በጦሩ እንደመያዝ ተይዘው አራት ቀን የቁም እስረኛ ሆነው እንዲቆዩ ተደርገው ነበር ። የዚህ መንስኤው አብረዋቸው የሄዱት ሌላ ጄነራል እንደሆኑና እኒያ ጄነራል ንግግሩ በመካሄድ ላይ እያለ በጉን “የችግሩ ምንጭ አሰፋ እራሱ ስለሆነ እሱን መያዝ ትችላላችሁ ፤ ጥያቄዎቻችሁን ግን ለኔ ስጡኝና ለጃንሆይ አቅርቦ አስፈፀማለሁ” ስላሉ እንደሆነ ታውቋል ። ከዚህ ሁኔታ መረዳት የሚቻለው በዚያን ጊዜ መንግስት ፍርክርኩ እንደወጣና ባለስልጣኖቹ እርስ በእርሳቸው መወነጃጀል ጀምረው እንደነበር ታሪክ ያስታውሳል ። ሌ/ጄ አሰፋ በዚያ ጊዜ ከአፄ ኃይለ ሥላሴ መንግስት ጄነራል መኰንኖች ውስጥ የአገሪቱን አመራር ሥልጣን ሊይዙ የሚችሉ ናቸው ተብሎ ተወርቶ ነበር ። ነገር ግን እንደተባለው ከአንድ ምሁር እንደሚጠበቀው ኃይል ለመጠቀም አልፈለጉም ወይም ለስልጣኑ ግድ ስላልነበራቸው ሊሆን ይችላል ምክራም አላደረጉም ። የአገሪቱን አመራር ወታደራዊው ደርግ

እንደወሰደ መጀመሪያ በወሰደው ሕገ ወጥ እርምጃ 60 የቀድሞ መንግስት ባለሥልጣኖች ሲገደሉ እሳቸውም ሕይወታቸውን አጥተዋል ።

ጀኔራል አሰፋ የሚያዩትን የተዛባ አሰራር ከመንቀፍና እንዲሻሻል ከመጠየቅ ወደ ኋላ የማይሉ ሰው ነበሩ ። ይህ ተግባራቸው ሚኒስትር ሆነ ጀኔራል ፣ ባላባት ሆነ መስፍን ፣ ወታደር ሆነ ሲቪል አይመርጥም ነበር ። ስህተት ለማግኘት ደግሞ ራሳቸውን በዕውቀት ያነጹ ሰው ስለነበሩ አይቸገሩም ነበር ። አንድ ጊዜ ሻለቃ ሆነው የሚሰሩበትን የጦር ሚኒስቴርን የሚወቅስ ፅሁፍ በማቅረባቸው ምክንያት በዚያን ጊዜ እንደ እግዜር ከሚፈሩት ከጦር ሚኒስትሩ ከራስ አበበ ጋር ተጋጭተው ከመከላከያ ስታፍ አፈሰርነት ሥራቸው እንዲነሱ ተደረገ ። በኃላፊነታቸው ምክንያት የተሰጣቸውን ለመስራት ይኖሩበት ከነበረው የጠላት ንብረት አፓርትመንት እንዲወጡና ወደ ጠረፍ አስተዳደር እንዲዛወሩ ተደረገ ።

የጀ/ል አሰፋ አየነ ሌላው ገጠመኝ የተማሪዎች ንቅናቄ እ.ኤ.አ በ50ዎቹና በ60ዎቹ ከፍተኛ ደረጃ በደረሰበትና እነ ጥላሁን ግዛው በሞቱ ጊዜ ጃንሆይ ፣ ጠ/ሚኒስትሩ ፣ የፀጥታ ሚኒስትሩ ፣ የጦር ኃይሎች ኤታ ማዦር ሹምና ሌሎች ከፍተኛ ባለስልጣኖች የተገኙበት ስብሰባ ጠርተው ችግሩ ምን ደረጃ ላይ እንዳለ ሁኔታው እጅግ አሳሳቢ መሆኑ በፀጥታ ሚኒስትሩ በሌ/ጀ ፅጌ ዲቡ ገለፃ ከተደረገላቸው በኋላ ስብሰባው ላይ ከነበሩት ባለስልጣናት አስተያየት ጠየቁ ። የተለያዩ አስተያየቶች ከተሰጡ በኋላ የተማሪዎች ፈብሻ በፖሊስ ብቻ በቁጥጥር ስር ሊውል አልቻለም ፤ ስለኢህ ጦር ኃይሉን ማሰማራት ያስፈልጋል የሚል ስምምነት ላይ ተደረሰ ። በውሳኔው መሰረት ጃንሆይ ሃሳቡን ሥራ ላይ እንዲውል ጀ/ል አሰፋን አዘዙ ። ጀ/ል አሰፋ ይህንን ለማስተባበር ከስብሰባው እንደወጡ ከኋላ የቀሩት ሚኒስትሮች ይኸ ሰው አንድ ጊዜ ከገባ በኋላ ማስወጣት አይቻልምና ይጠራና ይህ ሃሳብ ቢሰረዝ ይሻላል የሚል ፈጣን ውሳኔ ተላልፎ ጀ/ል አሰፋ ብዙ ሳይርቁ እንዲጠሩ ተብሎ ትዕዛዝ ተላለፈ ። በጀ/ል አሰፋ ላይ ሌላ ስሜት እንዳይፈጠር በማሰብ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ራሳቸው እኔ በብልሃት አነጋግረዋለሁ ብለው ወጥተው በመሄድ ጀነራሉን ካገኙ በኋላ ሃሳቡ በጣም ጥሩ ነው ፣ ነገር ግን ብቻህን አንዳትሆንና ጦር ኃይሉ በሙሉ የተማሪዎችን ንቅናቄ እንደሚቃወም ለማስረዳት ከየጦር ክፍሉ የተውጣጣ ጦር ተጠቀም ይሏቸውና በዚህ ተስማሙ ። ከዚህ የውሳኔ ለውጥና አስታራቂ ሆኖ ከቀረበው የተውጣጣ ጦር የማሰማራቱ መፍትሄ መረዳት የሚቻለው ጀ/ል አሰፋ በንጉሱ ብቻ ሳይሆን በጠቅላይ ሚኒስትሩና አንዳንድ የካቢኔ አባላትም ይጠረጠሩ እንደነበር ነው ። የተውጣጣ ጦር የተላከበት ምክንያት አንዱ ሌላውን እንዲጠብቅና ሁከቱ ወታደሩን ክፍልም እንዳይጨምር ለማድረግ ሆነ ተብሎ የተቀየሰ ዘዴ ነበር ይባላል ። ለማንኛውም ጀነራሉ ለተፈሩበት ጉዳይ ዓላማ ስላልነበራቸው የታዘዙትን የተውጣጣ ጦር አዘጋጅተው ሁከቱ እንዲቆም አድርገዋል ።